

Bartłomiej Ostrzechowski
Uniwersytet Warszawski
ORCID: 0000-0003-4725-7455

Data początkowa naliczania odsetek za opóźnienie w zapłacie odszkodowania i zadośćuczynienia

Wprowadzenie

Określenie daty początkowej właściwej dla zasądzenia odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego z tytułu odszkodowania lub zadośćuczynienia od lat niezmiennie stanowi przedmiot rozbieżności zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie. Prezentowane są w tym zakresie dwa przeciwstawne stanowiska. Jedno nakazuje zasądzać odsetki dopiero od dnia wydania wyroku zasądzającego dane świadczenie, jeżeli wielkość uszczerbku określana jest według stanu i cen z tej daty¹. Drugie natomiast każe czynić to już od chwili wymagalności roszczenia, wynikającej z zastosowania art. 455 k.c. lub norm *lex specialis*². Można także spotkać się z poglądem

¹ Zob. m.in. A. Szpunar, *Glosa do uchwały SN z dnia 6 września 1994 r., III CZP 105/94*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1995, nr 6, s. 38; A. Szpunar, *Odszkodowanie za szkodę majątkową. Szkoda na mieniu i osobie*, Bydgoszcz 1998, s. 129–131; A. Koniewicz, J. Jastrzębski, *Wymagalność roszczeń*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2006, nr 5, s. 41; M. Kaliński, *Szkoda na mieniu i jej naprawienie*, Warszawa 2011, s. 519–522; T. Dybowski, A. Pyrzyńska, [w:] E. Łętowska (red.), *System Prawa Prywatnego, t. 5, Prawo zobowiązań – część ogólna*, Warszawa 2013, s. 291; W. Borysiak, [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz, t. IIIa, Zobowiązania. Część ogólna*, Warszawa 2017, s. 1078; uchwała SN z dnia 6 września 1994 r., III CZP 105/94, OSNC 1995, nr 2, poz. 26; wyrok SN z dnia 8 grudnia 1997 r., I CKN 361/97, LEX nr 477638; wyrok SN z dnia 20 marca 1998 r. II CKN 650/97, LEX nr 477665; wyrok SN z dnia 9 września 1999 r. II CKN 477/98, LEX nr 477661; wyrok SN z dnia 30 października 2003 r. IV CK 130/02, LEX nr 82273; wyrok SN z dnia 17 czerwca 2010 r., III CSK 308/09, LEX nr 852671; wyrok SN z dnia 22 stycznia 2014 r., III CSK 98/13, LEX nr 1463876; wyrok SN z dnia 14 października 2016 r., I CSK 685/15, LEX nr 2151461.

² Zob. m.in. L. Stecki, *Opóźnienie w wykonaniu zobowiązań pieniężnych*, Poznań 1970, s. 97–98; J. Białkowski, I. Gzella, *Glosa do uchwały z dnia 31 stycznia 1994, III CZP 184/93*, „Przegląd Sądowy” 1996, nr 4, s. 89-93; I. Dyka, *Glosa do uchwały SN z dnia 31 stycznia 1994 r., III CZP 184/93*, „Przegląd Sądowy” 1997, nr 9, s. 72; P. Mroczek, *Glosa do wyroku SN z dnia 10 lutego 2000 r., II CKN 725/98*, „Palestra” 2001, nr 9–10, s. 233–236; wyrok SN z dnia 30 stycznia

jeszcze dalej idącym, zgodnie z którym naliczanie odsetek za opóźnienie uzasadnione jest już od chwili wyrządzenia szkody czynem niedozwolonym, nawet bez wezwania do zapłaty ze strony wierzyciela³.

W ostatnich latach w doktrynie i judykaturze można zaobserwować próby znalezienia rozwiązania kompromisowego, godzącego argumenty przedstawione przez zwolenników obu klasycznych poglądów. W orzecznictwie zaczęto podkreślać, że terminem, od którego należą się odsetki za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia za krzywdę, może być – w zależności od okoliczności sprawy – zarówno dzień poprzedzający wyrokowanie o zadośćuczynieniu, jak i dzień tego wyrokowania⁴. Podobne tezy formułowane są w odniesieniu do kwestii zasądzenia odsetek za opóźnienie w zapłacie odszkodowania za szkodę majątkową⁵. W piśmiennictwie zaproponowano natomiast, aby w tych przypadkach, gdy zakres uszczerbku ma charakter dynamiczny, odsetki za opóźnienie naliczane były od daty wymagalności do daty orzekania w odniesieniu do kwoty odszkodowania (zadośćuczynienia) należnej w chwili popadnięcia w opóźnienie, zaś od daty wyrokowania do dnia zapłaty od kwoty należnej w momencie zamknięcia rozprawy⁶. Koncepcja ta zdaje się zdobywać uznanie także w orzecznictwie⁷.

Temat pozostaje zatem nadal żywy i skłania do ponownej refleksji. W szczególności należy rozważyć, czy najnowsze koncepcje formułowane w orzecznictwie i doktrynie faktycznie pozbawione są mankamentów, na które zwracano uwagę w odniesieniu do dawniejszych stanowisk. Rozstrzygnięcia wymaga ponadto, czy zasadne jest przyjmowanie jednolitego rozwią-

2004 r., I CK 131/03, OSNC 2005, nr 2, poz. 40; wyrok SN z dnia 16 lipca 2004 r., I CK 83/04, LEX nr 116589; wyrok SN z dnia 8 sierpnia 2012 r., I CSK 2/12, LEX nr 1228578; wyrok SN z dnia 13 września 2012 r., V CSK 379/11, LEX nr 1223734; wyrok SN z dnia 29 sierpnia 2013 r., I CSK 667/12, LEX nr 1391106.

³ Zob. uchwała (7) SN z dnia 23 stycznia 1964 r., VI KO 14/63, OSNKW 1964, nr 5, poz. 69; E. Muszalski, *Odsetki*, „Palestra” 1966, nr 2, s. 15–16; M. Lemkowski, *Odsetki cywilnoprawne*, Warszawa 2007, s. 270–274, który jednak wskazuje, że dłużnik popada w opóźnienie dopiero, gdy nie spełni świadczenia niezwłocznie (a nie natychmiast) po wyrządzeniu szkody. Na gruncie Kodeksu zobowiązań – por. uchwałę (7) SN z dnia 23 stycznia 1964 r., VI KO 14/63. Koncepcja taka stosowana jest również w odniesieniu do szczególnych stanów faktycznych, zwłaszcza przypadku zagarnięcia cudzych pieniędzy (o czym będzie mowa w dalszej części artykułu).

⁴ Zob. zwłaszcza szeroko cytowany wyrok SN z dnia 18 lutego 2011 r., I CSK 243/10, LEX nr 848109; por. również m.in. wyrok SN z dnia 7 marca 2014 r., IV CSK 375/13, LEX nr 1438654; wyrok SN z dnia 6 kwietnia 2016 r., IV CSK 389/15, LEX nr 2041908; wyrok SN z dnia 3 marca 2017 r., I CSK 213/16, LEX nr 2269100.

⁵ Por. np. wyrok SN z dnia 17 stycznia 2017 r., IV CSK 106/16, LEX nr 2261742.

⁶ Zob. M. Lemkowski, op. cit., s. 277–281; T. Paldyna, *Odsetki za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę*, [w:] K. Szczepanowska-Kozłowska (red.), *Oblicza prawa cywilnego. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bleszyńskiemu*, Warszawa 2013, s. 337–338; M. Krajewski, *Umowa ubezpieczenia. Art. 805–834 KC. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 351–352; M. Zelek, *Wymagalność pieniężnych roszczeń odszkodowawczych a możliwość żądania odsetek za opóźnienie*, „Studia Prawa Prywatnego” 2017, nr 2, s. 14–16.

⁷ Por. np. wyrok SN z dnia 18 stycznia 2018 r., V CSK 142/17, LEX nr 2455743.

zania, zarówno dla odszkodowania, jak i zadośćuczynienia, czy też ich odmienna specyfika przemawia za zastosowaniem wobec nich dwóch różnych reguł.

Powstanie roszczenia o zapłatę odszkodowania lub zadośćuczynienia

Zagadnieniem, które w pierwszej kolejności wymaga rozstrzygnięcia jest kwestia charakteru prawnego orzeczenia zasądającego odszkodowanie lub zadośćuczynienie i jego wpływu na powstanie oraz kształt tych roszczeń. Jeżeli bowiem za zdarzenie cywilnoprawne, stanowiące źródło zobowiązania uznać sam wyrok, odsetki za opóźnienie zasądzić można byłoby najwcześniej od chwili jego wydania. Nie sposób bowiem mówić o opóźnieniu w spełnieniu świadczenia przed powstaniem samego zobowiązania. W przeciwnym wypadku, jeżeli przyjmiemy, że orzeczenie w powyższym przedmiocie nie ma charakteru konstytutywnego, lecz deklaratoryjny, problem staje się otwarty.

Trudno znaleźć argumenty, które mogłyby przemawiać za tym, że roszczenie o odszkodowanie powstaje dopiero z chwilą wydania zasądającego je wyroku. Za wyjątkiem art. 446 § 3 i 447, zarówno w dziedzinie odpowiedzialności deliktowej jak i kontraktowej, Kodeks cywilny posługuje się sformułowaniami odnoszącymi się do obowiązków lub uprawnień stron stosunków cywilnoprawnych (np. „obowiązany jest”, „jest odpowiedzialny”, „może żądać” itp.), nigdzie nie wymieniając sądu. Brak również argumentów celowościowych, które mogłyby przemawiać za uznaniem, że dopiero wydanie orzeczenia prowadzi do powstania zobowiązania odszkodowawczego. Kwestia ta nie budzi wątpliwości w doktrynie i judykaturze. Nie dzieje się tak nawet w przypadku zastosowania art. 322 k.p.c. odwołującego się do sędziowskiego uznania, bowiem przepis ten ma charakter procesowy i służy jedynie złagodzeniu ciężaru dowodu wysokości szkody⁸.

Jeżeli chodzi o zadośćuczynienie (i analogicznie zapłatę odpowiedniej sumy pieniężnej na wybrany przez powoda cel społeczny) kwestia przynajmniej w warstwie językowej rysuje się odmiennie. We wszystkich przepisach traktujących o takich roszczeniach (art. 445 § 1, 446 § 4 i 448 k.c.) ustawodawca konsekwentnie posługuje się sformułowaniem „sąd może”. Identyczna sytuacja dotyczy wspomnianych już art. 446 § 3 k.c. – dotyczącego przyznania odpowiedniego odszkodowania za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej poszkodowanego wskutek śmierci najbliższego członka rodziny oraz art. 447 k.c. – umożliwiającego przyznanie jednorazowego odszkodowania

⁸ Por. M. Kaliński, op. cit., s. 477; A. Szpunar, *Glosa do uchwały SN z dnia 8 lipca 1993 r., III CZP 80/93*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 1994, nr 3, poz. 50.

zamiast renty. Zwrot ten jest typowy dla sytuacji, w których dochodzi do wydania orzeczenia prawnokształtującego (por. art. 357¹, 358¹ § 3, 412, 632 § 2 i 913 § 2 k.c.). Posługując się samą wykładnią językową i systemową, można byłoby zatem twierdzić, że świadczenia z tytułu zadośćuczynienia i – w szczególnych przypadkach – odszkodowania należne są dopiero na mocy konstytutywnych orzeczeń sądowych.

Tego rodzaju konkluzja nie wydaje się jednak dostatecznie uzasadniona. Nawet w warstwie literalnej Kodeksu cywilnego można bowiem znaleźć argument przemawiający przeciwko konstytutywnemu charakterowi orzeczeń zasądzających świadczenia przewidziane w art. 444–448 k.c. Art. 449 k.c. wskazuje bowiem, że roszczenia przewidziane przez te przepisy nie mogą być zbyt, chyba że są już wymagalne i że zostały uznane na piśmie albo przyznane prawomocnym orzeczeniem. W przypadku, w którym roszczenia te powstawałyby dopiero z chwilą wydania prawomocnego wyroku, byłby to przepis pozbawiony sensu.

Użycie sformułowania „sąd może” należy tłumaczyć jako podkreślenie przez ustawodawcę, że nie każde bezprawne naruszenie dóbr osobistych a nawet nie każda krzywda (podobnie nie każde „znaczące pogorszenie się sytuacji życiowej”) uzasadniają powstanie obowiązku zapłaty zadośćuczynienia (odpowiedniej sumy pieniężnej na wybrany cel społeczny, odpowiedniego odszkodowania) przez osobę odpowiedzialną⁹. Słusznie zatem judykatura przyjmuje, że pomimo pewnego faktycznego luzu decyzyjnego, jaki przysługuje sędziemu przy ocenie zasadności i wysokości zadośćuczynienia, orzeczenie w tym przedmiocie ma charakter deklaratoryjny¹⁰.

Pomijając kwestię samego powstania zobowiązania, podnosi się niekiedy, że orzeczenie sądu ustalającego wysokość odszkodowania lub zadośćuczynienia według cen z daty wyrokowania – zgodnie z regułą wyrażoną w art. 363 § 2 k.c.¹¹ – jest orzeczeniem waloryzacyjnym (podobnie do zastosowania art. 358¹ § 3 k.c.) i w konsekwencji ma charakter konstytutywny¹². Wydaje się jednak, że przepis ten jest wyrazem charakteru zobowiązań odszkodowawczych jako tzw. zobowiązań niepieniężnych ze świadczeniem pieniężnym. W zobowiązaniach takich wysokość świadczenia pieniężnego z na-

⁹ W doktrynie i judykaturze podkreśla się, że fakultatywny charakter zadośćuczynienia nie oznacza swobody sędziowskiej przy uznawaniu zasadności roszczenia – por. m.in. A. Szpunar, *Zadośćuczynienie za szkodę niemajątkową*, Bydgoszcz 1999, s. 81; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2014, s. 276; wyrok TK z dnia 7 lutego 2005 r., SK 49/03, OTK-A 2005, Nr 2, poz. 13.

¹⁰ Zob. m.in. wyrok SN z dnia 18 lutego 2011 r., I CSK 243/10, LEX nr 848109; wyrok SN z dnia 24 lipca 2014 r., II CSK 595/13, LEX nr 1504837.

¹¹ Na temat możliwości zastosowania tego przepisu do ustalania wysokości zadośćuczynienia – zob. m.in. wyrok SN z dnia 22 maja 1990 r., II CR 225/90, LEX nr 9030; wyrok SN z dnia 22 stycznia 2014 r., III CSK 98/13, LEX nr 1463876.

¹² Zob. A. Szpunar, *Glosa do uchwały SN z dnia 6 września 1994 r...*, op. cit., s. 39; T. Pałdyna, op. cit., s. 330, 332.

tury rzeczy może samoistnie zmieniać się w czasie bez konieczności wydawania orzeczeń prawnokształtujących. Kwestia ta zostanie rozwinięta w dalszej części wywodu.

Wymagalność roszczeń z tytułu odszkodowania i zadośćuczynienia

Drugą zasadniczą kwestią wymagającą omówienia jest wymagalność roszczeń o zapłatę odszkodowania lub zadośćuczynienia. Fakt, że powstają one jeszcze przed wydaniem wyroku – w momencie spełnienia się przesłanek w postaci zdarzenia sprawczego, adekwatnego związku przyczynowego oraz szkody (krzywdy) – nie oznacza bowiem automatycznie, iż w tym samym momencie dłużnik ma obowiązek je spełnić a wierzyciel prawo je egzekwować.

Jeżeli pod pojęciem wymagalności rozumieć prawną możliwość dochodzenia roszczenia przez wierzyciela i egzekwowania go w drodze przymusu państwowego, wraz z upływem terminu spełnienia świadczenia następuje stan wymagalności i opóźnienia dłużnika¹³. Zgodnie bowiem z treścią art. 476 k.c. opóźnieniem nazywamy niespełnienie świadczenia przez dłużnika w terminie, a gdy zobowiązanie ma charakter bezterminowy, niespełnienie go niezwłocznie po wezwaniu dłużnika przez wierzyciela. Pierwszy dzień wymagalności jest zatem pierwszym dniem opóźnienia¹⁴.

Zgodnie z brzmieniem art. 481 § 1 k.c.: *jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia*. Ustalenie chwili, w której roszczenie o zapłatę odszkodowania lub zadośćuczynienia (ewentualnie sumy pieniężnej na wybrany cel społeczny) staje się wymagalne, a dłużnik popada w opóźnienie, stanowi zatem kluczową kwestię z punktu widzenia naszych rozważań.

Termin spełnienia świadczenia, zgodnie z treścią art. 455 k.c., może być oznaczony (ustawowo, umownie, orzeczeniem sądu) lub wynikać z właściwości zobowiązania. Zobowiązanie może mieć również charakter bezterminowy. Jeżeli termin zastrzeżony jest na korzyść dłużnika lub na rzecz obu stron, pierwszy dzień po upływie terminu na spełnienie świadczenia będzie stanowił pierwszy dzień wymagalności oraz opóźnienia¹⁵. Z literalnego brzmienia cytowanego wyżej art. 481 § 1 k.c. wynika również, że będzie to pierwszy dzień, od którego naliczane będą odsetki za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego.

¹³ Zob. A. Koniewicz, J. Jastrzębski, op. cit., s. 37–38.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ibidem, s. 39.

Termin, w którym osoba ponosząca odpowiedzialność cywilną powinna spełnić świadczenie pieniężne z tytułu odszkodowania lub zadośćuczynienia (zapłaty sumy pieniężnej na cel społeczny) wynika niekiedy z przepisów szczególnych, czego przykładem są art. 817 § 1 i 2 k.c. oraz art. 14 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych¹⁶ dotyczące odpowiedzialności ubezpieczyciela, lub ewentualnie z postanowień umowy (por. art. 817 § 3 k.c.). Ustawodawca nie określa jednak żadnego terminu ogólnego dla świadczeń omawianego typu. Pozostaje zatem jedynie uznanie, że wynika on z właściwości zobowiązania lub że mają one charakter bezterminowy.

W literaturze można spotkać się z poglądem, że chwila wymagalności roszczeń z tytułu czynów niedozwolonych wynika z właściwości zobowiązania i następuje niezwłocznie po wyrządzeniu szkody (majątkowej lub niemajątkowej)¹⁷. Zdecydowanie częściej podnosi się jednak, że zobowiązania odszkodowawcze (zarówno *ex contractu* jak i *ex delicto*) oraz te o zadośćuczynienie mają charakter bezterminowy¹⁸. Takie stanowisko zajmuje również judykatura¹⁹. Jako wyjątek od reguły traktuje się przypadek przywłaszczenia lub kradzieży cudzych pieniędzy, kiedy przyjmuje się, że z właściwości zobowiązania wynika, iż dłużnik obowiązany jest do ich natychmiastowego zwrotu bez konieczności jakiegokolwiek wezwania ze strony wierzyciela²⁰. Wówczas stan opóźnienia biegnie od chwili wyrządzenia szkody.

W wypadku zobowiązań bezterminowych wymagalność i początek opóźnienia następują wraz z upływem dnia, który w danych okolicznościach wystąpił niezwłocznie²¹ po wezwaniu²². Stąd w szeregu orzeczeń i wypowiedzi

¹⁶ Dz.U. nr 124, poz. 1152 (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 473).

¹⁷ Zob. M. Lemkowski, op. cit., s. 270–272; można także spotkać się ze stanowiskiem, że dotyczy to przypadków, gdy sprawca popełnił przestępstwo karne takie jak kradzież cudzego mienia ruchomego – zob. A. Szpunar, *Glosa do uchwały (7) SN z 22 września 1970 r. (III PZP 18/70)*, „Państwo i Prawo” 1971, z. 7, s. 183–184; to ostatnie stanowisko odrzucane jest jednak przez judykaturę – por. wyrok SN z dnia 30 marca 1998 r., III CKN 330/97, OSNC 1998, nr 12, poz. 209.

¹⁸ Zob. m.in. L. Stecki, op. cit., s. 97–99; A. Koniewicz, J. Jastrzębski, op. cit., s. 41; M. Kaliński, op. cit., s. 518–519; A. Cisek, W. Dubis, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 906.

¹⁹ Por. np. wyrok SN z dnia 9 marca 1973 r., I CR 55/73, LEX nr 7226; wyrok SN z dnia 22 czerwca 2005 r., III CK 678/04; wyrok SN z dnia 17 listopada 2016 r., IV CSK 52/16, LEX nr 1228578.

²⁰ Zob. m.in. uchwała (7) SN z dnia 22 września 1970 r., sygn. III PZP 18/70, OSNC 1971 nr 1, poz. 5; wyrok SN z 17 czerwca 1971 r., II PR 112/71, LEX nr 6945; J. Jastrzębski, A. Koniewicz, op. cit., s. 41; M. Kaliński, op. cit., s. 522; odmiennie jednak L. Stecki, op. cit., s. 99, który wymagalność i w tym wypadku łączy z wezwaniem dłużnika do zapłaty.

²¹ W orzecznictwie wskazuje się, że termin „niezwłocznie” oznacza termin realny, mający na względzie okoliczności miejsca i czasu, a także regulacje zawarte w art. 354 i art. 355 k.c. Nie można zatem abstrakcyjnie określić jego długości (np. 14 dni) w oderwaniu od okoliczności konkretnej sprawy – zob. wyrok SN z dnia 13 grudnia 2006 r., II CSK 293/06, LEX nr 453147.

²² Por. A. Koniewicz, J. Jastrzębski, op. cit., s. 40.

doktryny ten właśnie dzień traktuje się jako datę początkową naliczania odsetek za opóźnienie w zapłacie odszkodowania lub zadośćuczynienia. Rozumowanie zwolenników tej koncepcji oparte jest zatem na założeniach o deklaratoryjnym charakterze orzeczeń w omawianym przedmiocie, co do zasady bezterminowym charakterze zobowiązań z tego tytułu oraz na wykładni literalnej art. 481 k.c. w zw. z art. 476 k.c.

Z powyższych względów przyjęcie odmiennego stanowiska (w szczególności łączącego początek okresu, za który zasądzone są odsetki za opóźnienie z datą wyrokowania) wymaga podważenia albo przynajmniej osłabienia któregoś z powyższych założeń lub odstąpienia od wyników interpretacji językowej przez odwołanie się do argumentów systemowych i funkcjonalnych. W szczególności możliwe jest przyjęcie, że co prawda roszczenia o odszkodowanie pieniężne lub zadośćuczynienie stają się wymagalne jeszcze przed wydaniem wyroku, lecz w innym, czy też niepełnym kształcie. Można także zastanowić się, czy mimo swego literalnego brzmienia art. 481 k.c. w pełni stosuje się do wszystkich kategorii zobowiązań pieniężnych.

Funkcje odsetek za opóźnienie

Przed przejściem do dalszych rozważań dotyczących natury i konstrukcji zobowiązań z tytułu odszkodowania i zadośćuczynienia warto poświęcić nieco uwagi roli, jaką pełnią odsetki za opóźnienie w prawie cywilnym oraz jej realizacji w odniesieniu do analizowanej kategorii zobowiązań.

Już w prawie rzymskim odsetki (*usurae*) traktowano jako wynagrodzenie za korzystanie z cudzych pieniędzy²³. Przyjmuje się tak również współcześnie, choć niektórzy odnoszą to wyłącznie do tzw. odsetek kapitałowych (zwykłych)²⁴. Piśmiennictwo wyróżnia ponadto takie funkcje odsetek, jak waloryzacyjna, stymulacyjna (gwarancyjna) i odszkodowawcza²⁵. Zwolennicy zasądzania odsetek za opóźnienie od daty wymagalności roszczenia o odszkodowanie lub zadośćuczynienie (ustalanej zgodnie z art. 455 k.c.) na plan pierwszy wysuwają stymulacyjną funkcję tych odsetek, podkreślając, że pozostawanie w opóźnieniu nie powinno się dłużnikowi opłacać. Zwracają także uwagę, że w razie zasądzania odsetek dopiero od chwili orzekania, dłużnik czerpałby nieuzasadnione korzyści kosztem wierzyciela i wręcz byłby zachęcany do niespełniania swojego świadczenia w terminie²⁶. Broniący

²³ Zob. W. Osuchowski, *Rzymskie prawo prywatne. Zarys wykładu*, Warszawa 1986, s. 313.

²⁴ Zob. L. Stecki, op. cit., s. 200; M. Lemkowski, op. cit., s. 92; inni taką rolę przyznają jednak także odsetkom za opóźnienie – por. T. Dybowski, A. Pyrzyńska, op. cit., s. 275; S. Kowalski, *Charakter prawny odsetek za opóźnienie*, „Prawo Spółek” 2003, nr 2, s. 43.

²⁵ Zob. szeroko na ten temat M. Lemkowski, op. cit., s. 92–102 i cyt. tam lit.

²⁶ Zob. P. Mroczek, op. cit., s. 235; M. Zelek, op. cit., s. 14.

poglądu o możliwości naliczania odsetek dopiero od daty wyrokowania zwracają zaś uwagę przede wszystkim na waloryzacyjną funkcję odsetek za opóźnienie wskazując, że jednoczesne zastosowanie art. 363 § 2 k.c. nakazującego określać wysokość należnego świadczenia według cen z chwili ustalania odszkodowania i przyznawanie odsetek za opóźnienie sprzed tej daty prowadzą do podwójnej waloryzacji i pokrzywdzenia dłużnika²⁷.

Odnosząc się do powyższych kwestii, należy zauważyć, że treść argumentów podnoszonych w dyskusji na temat funkcji pełnionych przez odsetki za opóźnienie uzależniona jest w dużej mierze od aktualnych warunków gospodarczych (w szczególności wysokości inflacji oraz oprocentowania lokat bankowych) w relacji do wysokości odsetek ustawowych (obecnie odsetek ustawowych za opóźnienie). Z tego względu w okresie hiperinflacji silnie akcentowano ich znaczenie waloryzacyjne²⁸. Po jej zdławieniu utrzymywanie odsetek ustawowych na wysokim poziomie pozwalało na plan pierwszy wysuwać ich funkcję stymulacyjną (represyjną)²⁹. W ostatnich latach można się spotkać z wypowiedziami wskazującymi wręcz, że funkcja waloryzacyjna odsetek ma głównie walor historyczny³⁰.

Wydaje się jednak, że wykładnia przepisów dotyczących zasądzania odsetek nie powinna być uzależniona od aktualnej sytuacji gospodarczej, lecz jedynie od zmian normatywnych. *De lege lata* należy zatem zauważyć, że Kodeks cywilny rozdziela obecnie odsetki ustawowe (kapitałowe) od odsetek ustawowych za opóźnienie i przyjmuje, iż te ostatnie są o 2 punkty procentowe wyższe od tych pierwszych (por. art. 359 § 2 i 481 § 2 k.c.). Mogłoby to sugerować, że skoro już odsetki ustawowe (zwykle) stanowią – w założeniu odpowiednie – wynagrodzenie za korzystanie z cudzych pieniędzy, ustalenie odsetek ustawowych za opóźnienie w wyższej wysokości jednoznacznie świadczy o opowiedzeniu się przez ustawodawcę za ich funkcją gwarancyjną (stymulacyjną).

Należy jednak zwrócić uwagę, że w przypadku opóźnienia w spełnieniu świadczenia pieniężnego, korzystanie z cudzych pieniędzy (czy ściślej – należnych innej osobie) odbywa się bez zgody osoby uprawnionej. Stosowne wynagrodzenie za takie korzystanie powinno zatem być kształtowane w nawiązaniu do wysokości odsetek zastrzeganych w umowach kredytów i pożyczek a nie lokat oszczędnościowych, tak aby dłużnik nie odnosił bezprawnych ko-

²⁷ Zob. A. Szpunar, *Glosa do uchwały SN z dnia 6 września 1994 r...*, op. cit., s. 38; W. Borysiak, op. cit., s. 1078; wyrok SN z dnia 14 października 2016 r., I CSK 685/15, LEX nr 2151461 i cyt. tam orz.

²⁸ Zob. A. Szpunar, *Glosa do uchwały SN z dnia 8 lipca 1993 r., III CZP 80/93...*; A. Szpunar, *Glosa do uchwały SN z dnia 6 września 1994 r...*, op. cit., s. 38; E. Niezbecka, *Roszczenie o odsetki a sądowa waloryzacja świadczeń pieniężnych*, „Rejent” 1993, nr 7, s. 45–47.

²⁹ Por. E. Jaroń, W. Dubis, *Odsetki za opóźnienie co do nienależnego świadczenia*, „Rejent” 2000, nr 1, s. 105–106.

³⁰ Zob. wyrok SN z dnia 25 marca 2009 r., V CSK 370/08, LEX nr 584212.

rzyści z opóźnienia³¹. Wyższa stopa odsetek ustawowych za opóźnienie niż odsetek zwykłych nie oznacza zatem, że te pierwsze pełnią funkcję represyjną. Taka ich rola jest raczej jedynie refleksem funkcji odszkodowawczej, waloryzacyjnej i wydania bezpodstawnych korzyści. Gdyby było inaczej, ustawodawca powinien uzależnić naliczanie odsetek nie od opóźnienia zwykłego, lecz wyłącznie od zwłoki dłużnika. Jeżeli bowiem opóźnienie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi (art. 481 § 1 k.c.) dyscyplinowanie go pozbawione jest praktycznego sensu, a wręcz budzi zastrzeżenia moralne.

W przypadku roszczeń o odszkodowanie i zadośćuczynienie uwzględnienie wszystkich okoliczności (w tym rozmiaru uszczerbku) aktualnych na chwilę zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c.) oraz poziomu cen z tej samej chwili (art. 363 § 2 k.c.) sprawia, że zasądzenie odsetek od chwili wymagalności (wynikającej z wezwania czy przepisu szczególnego) za opóźnienie w zapłacie tak ustalonej sumy może prowadzić do nieuzasadnionego wzbogacenia wierzyciela w sytuacji, gdy pomiędzy chwilą wymagalności a wyrokowaniem dojdzie do zwiększenia się rozmiarów uszczerbku lub wzrostu cen.

Jednocześnie właściwym rozwiązaniem nie wydaje się zaproponowana w piśmiennictwie³² koncepcja naliczania odsetek osobno od dwóch dat – sprzed wyrokowania (od momentu wymagalności) i od tej chwili. Po pierwsze bowiem – na co zwracają uwagę nawet jej zwolennicy³³ – szkoda ma często charakter dynamiczny i jej dokładna wysokość może zmieniać się każdego dnia. Nie sposób zaś obliczać kwoty należnych odsetek osobno dla każdego dnia opóźnienia, biorąc za podstawę wysokość roszczenia głównego aktualną w tym dniu. Po drugie, nie zawsze wielkość uszczerbku (zwłaszcza majątkowego) wyrażonego w pieniądzu w chwili orzekania będzie nie niższa niż w momencie jego powstania czy wymagalności. Przykładowo, w przypadku szkody wynikającej z utraty czy niezyskania instrumentów finansowych takich jak akcje, kontrakty terminowe czy opcje, ich wartość może ulegać ciągłym i znacznym wahanom. Nie bardzo zaś wiadomo w jaki sposób należałoby w praktyce obliczać odsetki w sytuacji, w której w momencie wymagalności x (np. niezwłocznie po wezwaniu do zapłaty przez poszkodowanego) szkoda wynosiłaby 100, jakiś czas później, w chwili $x+1$ byłaby równa 25, zaś w chwili orzekania stanowiłaby 50. Po trzecie art. 363 § 2 k.c. nie daje podstawy do ustalania odszkodowania według stanu³⁴ i cen z dwóch czy

³¹ Por. M. Lemkowski, op. cit., s. 99–101, który wskazuje, że w niektórych wypadkach odszkodowawcza funkcja odsetek za opóźnienia polega przede wszystkim na zwrocie bezpodstawnie uzyskanych korzyści w zryczałtowanej wysokości.

³² Zob. przyp. 6.

³³ Por. M. Zelek, op. cit., s. 15.

³⁴ Jak wskazuje A. Szpunar, *Odszkodowanie...*, op. cit., s. 126, rola tego przepisu jest szersza, aniżeli wynika to z jego brzmienia i zawiera także nakaz uwzględniania stanu rzeczy z chwili ustalenia odszkodowania w innych aspektach niż tylko poziom cen.

większej liczby różnych chwil. Wreszcie po czwarte, zasądzenie odsetek za opóźnienie dopiero od daty wyrokowania o odszkodowaniu lub zadośćuczynieniu zapewnia poszkodowanemu wystarczającą kompensację doznanego uszczerbku i nie prowadzi do naruszenia zasady restytucji, zgodnie z którą naprawienie szkody nie powinno prowadzić do wzbogacenia poszkodowanego³⁵.

Orzekając o odszkodowaniu, sąd powinien uwzględnić wszystkie następstwa zdarzenia sprawczego w granicach adekwatnego związku przyczynowego (art. 361 § 1 k.c.). Oznacza to, że nawet w razie utraty określonej sumy pieniężnej lub nieuzyskania przychodów z prowadzonej działalności gospodarczej, możliwe jest objęcie indemnizacją dalszych ujemnych następstw zdarzenia sprawczego np. w postaci utraconych odsetek z lokat bankowych³⁶ lub zysków z nieprzeprowadzonych inwestycji. W przypadku określania rozmiarów krzywdy sąd powinien zaś brać pod uwagę wszystkie aspekty sprawy, w tym wpływ czasu między zdarzeniem powodującym szkodę a uzyskaniem odszkodowania³⁷. Możliwe jest zatem uwzględnienie takich okoliczności indywidualnego stanu faktycznego, jak długotrwałość i uciążliwość procesu odszkodowawczego skutkująca zwiększeniem natężenia krzywdy („rozdrapywaniem ran”) czy utrudnione przeżywanie i spokojne zakończenie okresu żałoby po śmierci bliskiej osoby, spowodowane postawą dłużnika negującego swoją odpowiedzialność. Wzrastająca siła nabywacza społeczeństwa może także stanowić argument za zasądzeniem coraz wyższych roszczeń za szkody niemajątkowe³⁸. W ten sposób także w wypadku zadośćuczynienia można uniknąć sytuacji, w której dłużnikowi nie będzie opłacało się spełniać swojego świadczenia w terminie, jednocześnie zachowując *in casu* większą elastyczność i unikając mankamentów zasądzenia odsetek od chwili wymagalności roszczenia w pierwotnym kształcie.

Proponowane rozwiązanie niejednokrotnie będzie oczywiście stawiać dłużnika odpowiedzialnego za szkodę (majątkową lub niemajątkową) w lep-

³⁵ Por. T. Dybowski, A. Pyrzyńska, op. cit., s. 291.

³⁶ Zob. M. Kaliński, op. cit., s. 396–397; J. Jastrzębski, *Glosa do wyroku SN z dnia 7 czerwca 2002 r., IV CKN 1141/00*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2004, nr 12, s. 57–58.

³⁷ Zob. wyrok SN z dnia 8 grudnia 1997 r., I CKN 361/97, LEX nr 477638; T. Dybowski, A. Pyrzyńska, op. cit., s. 292.

³⁸ Zwłaszcza, że „aktualne warunki” i „przeciętna stopa życiowa społeczeństwa” nadal nierzadko przywoływane są jako (co najmniej pomocnicze) kryteria określenia odpowiedniej sumy zadośćuczynienia. Między datą wymagalności a datą wyrokowania mogą zaś one ulec pewnym zmianom – zob. np. J. Szczechowicz, *Kryteria ustalania wysokości zadośćuczynienia pieniężnego w razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia czynem niedozwolonym – w orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Studia Prawnoustrojowe” 2009, nr 9, s. 456–457; wyrok SN z dnia 7 kwietnia 2016 r., III CSK 217/15, LEX nr 2056881. Także stosowane w nowszym orzecznictwie kryteria, takie jak poziom życia poszkodowanego czy warunki gospodarki rynkowej opierają się na czynnikach o charakterze dynamicznym w czasie – por. np. wyrok SN z dnia 29 maja 2008 r., II CSK 78/08, LEX nr 420389; wyrok SN z dnia 27 listopada 2018 r., I PK 208/17, LEX nr 2583111.

szej pozycji niż np. w przypadku opóźnienia w zapłacie ceny czy niespełnienia świadczenia pieniężnego w innym zobowiązaniu pieniężnym *sensu stricto*. Taki skutek uzasadniony jest jednak specyficznym charakterem zobowiązań z tytułu odszkodowania i zadośćuczynienia.

Specyfika zobowiązań niepieniężnych ze świadczeniem pieniężnym

W doktrynie od dawna znany jest pochodzący jeszcze od F. von Savigny'ego podział zobowiązań pieniężnych (*sensu largo*) na zobowiązania pieniężne *sensu stricto* (niem. *Geldbetragsschuld, Geldsummenschuld*) oraz zobowiązania w istocie niepieniężne, lecz ze świadczeniem pieniężnym (niem. *Geldwertschuld*)³⁹. Różnica między nimi polega na tym, że w tych pierwszych pieniądz od początku istnienia zobowiązania pełni funkcję abstrakcyjnego miernika wartości (przedmiot zobowiązania stanowi zapłata sumy pieniężnej określonej konkretną liczbą jednostek pieniężnych), zaś w przypadku tych drugich dłużnik może zwolnić się ze zobowiązania przez zapłatę w pieniądzu, jednak ten ostatni stanowi jedynie surogat indywidualnie oznaczonego dobra (np. utraconej rzeczy ruchomej) lub pewnej sytuacji (np. szkody ustalonej za pomocą metody dyferencyjnej), nie zaś pierwotny miernik wartości. Do kategorii zobowiązań niepieniężnych ze świadczeniem pieniężnym powszechnie zalicza się odszkodowanie za szkodę majątkową⁴⁰, wyrównanie bezpodstawnego wzbogacenia oraz zwrot wartości poczynionych nakładów i pożytków⁴¹. Charakter taki ma również zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę. Pieniądz nie stanowi bowiem w tym wypadku abstrakcyjnego miernika wartości, lecz służy skompensowaniu uszczerbku, który nie ma wymiernej wartości⁴².

³⁹ W polskim piśmiennictwie na ten temat zob. zwłaszcza A. Stelmachowski, *Nominalizm a wykonanie w pieniądzu niepieniężnych zobowiązań*, „Nowe Prawo” 1959, nr 11, s. 1276–1277; A. Stelmachowski, *Nominalizm pieniężny a waloryzacja*, „Studia Cywilistyczne” 1965, t. VI, s. 323–325; por. również m.in. E. Łętowska, *Zasada nominalizmu w kodeksie cywilnym (Ocena regulacji i perspektywy)*, „Nowe Prawo” 1986, nr 1, s. 22; T. Dybowski, A. Pyrżyńska, op. cit., s. 260–261.

⁴⁰ Wbrew wyrażanemu powszechnie pogładowi wydaje się, że dotyczy to nawet przypadków, kiedy szkoda jest wynikiem czynu niedozwolonego w postaci zagarnięcia cudzych pieniędzy. Zasada pełnego odszkodowania przemawia bowiem za naprawieniem wszelkich uszczerbków (w granicach określonych przez art. 361 § 1 k.c.), które wynikną z takiego czynu (np. związanych z nieterminowym uregulowaniem własnych płatności przez poszkodowanego, niepoczynieniem określonych inwestycji itp.) a nie tylko zwrotem pieniędzy w kwocie nominalnej – por. jednak A. Stelmachowski, *Nominalizm...*, op. cit., s. 1277; E. Łętowska, op. cit., 20.

⁴¹ Por. A. Stelmachowski, *Nominalizm...*, op. cit., s. 1281–1282, 1286–1288; E. Łętowska, op. cit., s. 22; T. Dybowski, A. Pyrżyńska, op. cit., s. 261.

⁴² Tak wyrażnie A. Stelmachowski, *Nominalizm...*, op. cit., s. 1285.

Łatwo zauważyć, że w przypadku zobowiązań pieniężnych ze świadczeniem pieniężnym wysokość tego ostatniego nie stanowi z reguły żadnej stałej kwoty, lecz ulega zmianom w czasie. Do zobowiązań tych nie stosuje się zasady nominalizmu⁴³. Aż do chwili wyrokowania świadczenie pieniężne pozostaje z samej swej natury nieoznaczone⁴⁴. Dopiero wraz z wydaniem prawomocnego orzeczenia dochodzi do „petryfikacji” świadczenia w określonej wysokości, zaś charakter obowiązku ciążącego na dłużniku staje się taki sam jak w zobowiązaniach pieniężnych *sensu stricto*⁴⁵.

Z powyższych względów uzasadniona wydaje się teza, że instytucja odsetek ustawowych za opóźnienie – podobnie jak zasady nominalizmu i waloryzacji – znajduje pełne zastosowanie jedynie w ramach zobowiązań pieniężnych *sensu stricto*⁴⁶. W ramach zobowiązań niepieniężnych ze świadczeniem pieniężnym (w tym odszkodowań i zadośćuczynień) zasądzenie odsetek za opóźnienie dopuszczalne jest zaś dopiero od momentu wyrokowania. Nieemożliwość określenia konkretnej kwoty świadczenia pieniężnego, które powinien spełnić dłużnik, wynika bowiem z jego zmiennej wysokości, stanowiącej immanentną cechę zobowiązań tego typu, a nie jest jedynie praktycznym problemem dowodowym.

Przyjęcie powyższej koncepcji pozwala na dogmatyczne uzasadnienie, dlaczego pomimo brzmienia art. 481 k.c. w zw. z art. 476 k.c. naliczanie odsetek za opóźnienie w zapłacie odszkodowania lub zadośćuczynienia nie jest możliwe od chwili wymagalności wynikającej z wezwania do zapłaty lub przepisu szczególnego, lecz dopiero od momentu wydania wyroku. Stanowi ona odstępstwo od wykładni językowej, ale motywowane względami funkcjonalnymi. Wystarczającym argumentem dla jej odrzucenia nie jest przy tym fakt, że stawia ona w gorszej sytuacji wierzyciela w zobowiązaniach niepieniężnych ze świadczeniem pieniężnym niż w zobowiązaniach pieniężnych *sensu stricto*. W warunkach umiarkowanej choćby inflacji, gdy jednocześnie brak jest podstaw do stosowania waloryzacji sądowej z art. 358¹ § 3 k.c., stanowisko przewidujące zasądzenie odsetek za opóźnienie sprzed daty orzekania prowadzi bowiem do efektu odwrotnego. Przykładowo zobowiązanie odszkodowawcze będzie podlegało swego rodzaju waloryzacji na podstawie art. 363 § 2 k.c., a jednocześnie będzie powiększane o odsetki. Tymczasem w przypadku klasycznych zobowiązań pieniężnych (np. zapłaty ceny w umowie sprzedaży) zasada nominalizmu (art. 358¹ § 1 k.c.) będzie prowadziła do utraty wartości świadczenia głównego w czasie.

⁴³ Zob. A. Stelmachowski, *Nominalizm...*, op. cit., s. 1277; E. Łętowska, op. cit., s. 22; T. Dybowski, A. Pyrzyńska, op. cit., s. 261.

⁴⁴ Por. T. Dybowski, A. Pyrzyńska, op. cit., s. 291.

⁴⁵ Można wręcz pokusić się o tezę, że skutkiem wyroku jest przekształcenie się zobowiązania niepieniężnego ze świadczeniem pieniężnym w zobowiązanie pieniężne *sensu stricto*.

⁴⁶ W tę stronę również zmierza wyrok SN z dnia 14 października 2016 r., I CSK 685/16, LEX nr 2151461; odmiennie M. Lemkowski, op. cit., s. 236.

Zakończenie

Podsumowując powyższe rozważania, należy podkreślić, że zobowiązania polegające na zapłacie odszkodowania, zadośćuczynienia lub określonej sumy na wybrany cel społeczny powstają z chwilą spełnienia się przesłanek wynikających z odpowiednich przepisów, nie zaś w momencie wyrokowania. Stają się one wymagalne w dacie wynikającej z właściwości zobowiązania, wezwania do zapłaty lub przepisu szczególnego (np. art. 817 § 1 k.c.). Nie oznacza to jednak, że dopuszczalne jest zasądzanie odsetek za opóźnienie w spełnieniu tych świadczeń sprzed daty wyrokowania. Ze względu na fakt, że pieniąż nie pełni w tych zobowiązaniach roli pierwotnego miernika wartości, świadczenie pozostaje bowiem nieoznaczone i może ulegać nieustannym zmianom aż do momentu ustalenia odszkodowania w ostatecznym orzeczeniu. Dopiero od tej chwili można zatem mówić o opóźnieniu, które uzasadniałoby naliczanie odsetek. Przeciwdziała to jednocześnie podwójnej waloryzacji.

Wykaz literatury

- Białkowski J., Gzella I., *Glosa do uchwały z dnia 31 stycznia 1994, III CZP 184/93*, „Przebieg Sądowy” 1996, nr 4.
- Borysiak W., [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz, t. IIIa, Zobowiązania. Część ogólna*, Warszawa 2017.
- Cisek A., Dubis W., [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2016.
- Dybowski T., Pyrżyńska A., [w:] E. Łętowska (red.), *System Prawa Prywatnego, t. 5, Prawo zobowiązań – część ogólna*, Warszawa 2013.
- Dyka I., *Glosa do uchwały SN z dnia 31 stycznia 1994 r., III CZP 184/93*, „Przebieg Sądowy” 1997, nr 9.
- Jaroń E., Dubis W., *Odsetki za opóźnienie co do nienależnego świadczenia*, „Rejent” 2000, nr 1.
- Jastrzębski J., *Glosa do wyroku SN z dnia 7 czerwca 2002 r., IV CKN 1141/00*, „Przebieg Prawa Handlowego” 2004, nr 12.
- Kaliński M., *Szkoda na mieniu i jej naprawienie*, Warszawa 2011.
- Koniewicz A., Jastrzębski J., *Wymagalność roszczeń*, „Przebieg Prawa Handlowego” 2006, nr 5.
- Kowalski S., *Charakter prawny odsetek za opóźnienie*, „Prawo Spółek” 2003, nr 2.
- Krajewski M., *Umowa ubezpieczenia. Art. 805–834 KC. Komentarz*, Warszawa 2016.
- Lemkowski M., *Odsetki cywilnoprawne*, Kraków 2007.
- Łętowska E., *Zasada nominalizmu w kodeksie cywilnym (Ocena regulacji i perspektywy)*, „Nowe Prawo” 1986, nr 1.
- Mroczek P., *Glosa do wyroku SN z dnia 10 lutego 2000 r., II CKN 725/98*, „Palestra” 2001, nr 9–10.
- Muszalski E., *Odsetki*, „Palestra” 1966, nr 2.
- Niezbecka E., *Roszczenie o odsetki a sądowa waloryzacja świadczeń pieniężnych*, „Rejent” 1993, nr 7.

- Osuchowski W., *Rzymskie prawo prywatne. Zarys wykładu*, Warszawa 1986.
- Pałdyna T., *Odsetki za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę*, [w:] K. Szczepanowska-Kozłowska (red.), *Oblicza prawa cywilnego. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bleszyńskiemu*, Warszawa 2013.
- Radwański Z., Olejniczak A., *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2014.
- Stecki L., *Opóźnienie w wykonaniu zobowiązań pieniężnych*, Poznań 1970.
- Stelmachowski A., *Nominalizm a wykonanie w pieniądzu niepieniężnych zobowiązań*, „Nowe Prawo” 1959, nr 11.
- Stelmachowski A., *Nominalizm pieniężny a waloryzacja*, „Studia Cywilistyczne” 1965, t. VI.
- Szczechowicz J., *Kryteria ustalania wysokości zadośćuczynienia pieniężnego w razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia czynem niedozwolonym – w orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Studia Prawnoustrojowe” 2009, nr 9.
- Szpunar A., *Glosa do uchwały (7) SN z 22 września 1970 r. (III PZP 18/70)*, „Państwo i Prawo” 1971, z. 7.
- Szpunar A., *Glosa do uchwały SN z dnia 8 lipca 1993 r., III CZP 80/93*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 1994, nr 3, poz. 50.
- Szpunar A., *Glosa do uchwały SN z dnia 6 września 1994 r., III CZP 105/94*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1995, nr 6.
- Szpunar A., *Odszkodowanie za szkodę majątkową. Szkoda na mieniu i osobie*, Bydgoszcz 1998.
- Szpunar A., *Zadośćuczynienie za szkodę niemajątkową*, Bydgoszcz 1999.
- Zelek M., *Wymagalność pieniężnych roszczeń odszkodowawczych a możliwość żądania odsetek za opóźnienie*, „Studia Prawa Prywatnego” 2017, nr 2.

Summary

The starting date of charging interest for delay in payment of damages and compensation for moral harm

Key words: interest for delay, damages, compensation, moral damage, monetary obligation.

Determining starting date of charging interest for delay in payment of damages and compensation for moral harm is one of the controversial issues in the jurisprudence of the Polish courts and legal doctrine. According to one view, interest can be awarded only from the date of the verdict. According to the opposite position, it can be granted before the judgement, i.e. from the day on which a claim becomes due and payable as a result of a request of payment or special regulations. The former has a better justification due to the nature of compensation obligations. The debtor in these obligations is not obliged to return determinate amount of money, but to compensate for damages in specific goods. For this reason, before the final court's verdict the sum of money to pay changes all the time. Moreover, the effect of awarding interest before the verdict is a double valorization of damages, which is unfair to the debtor.